



1795.

18. Fackre, Ferdinardus : *Uideis Platonis.*
19. Fleck, Ferdinandus Gornel : *Nomenclatices libri
paulitatus : de acquirenda vel amittenda possessione
Spec. I. de principiis possessionis, quae a jure
fictiis huc proficiscuntur*
20. Fleck, Ferdinandus Gornel : *De exhibitione
distinguentium secundum principia juris publici
universalis, gentium, Romani atque Germani.*
21. Green, Aug. Frider. Sigismundus, fac. jur. proce.
cellarius : *De successione in bono mobili
Schriftsammi, vel alias exenti, secundum sta-
tuta domicilii, in quo jura civitatis atque
sunt.*
22. Haarias, Franc. Gullot : *De rite instituendis nos-
tratis civibus.*
23. Huebner, Christianus Gornel : *Historiae legum
Romanarum ad sepulchras pertinentium adjecta
earum comparatione cum patriis institutis. Spec. II.*

1795.

24. Imghausius, Samuel Ferdinicus: De iurejurando calum-
niae secundum principia juris Romani, Ger-
manici, Canonici et Civici: Spe. I.
25. Loehr, Daniel Bernhardus: De juribus et obliga-
tionibus contractuum
26. Mueller, Johann Godtfredus: Super jure primarum
precum ejusque exercitio. Spe. III. Pragmatica,
quo ad orationem auspicialium invitat.
27. Platnerus, Amicus, univ. litt. Lips. procurcellarius:
An ridiculum est amici sedem inquirere. Pro-
gramma, quo panegyria medicam intulit.
28. Ploering, Adrianus Mauricus: Utrum inter
mercatores admittantur ordinis beneficium
nec ne?

aus
17 -

un

4,

!

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

10385
1795, 20.

DE
E X H I B I T I O N E ³
DELINQVENTIVM

SECUNDVM PRINCIPIA
IVRIS PVBLICI VNIVERSALIS, GENTIVM,
ROMANI, ATQVE SAXONICI

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
P R A E S I D E
D. FERDINANDO GOTTHELF
F L E C K

ADV. IMMATR. ET SOCIET. SCIENT. LVS. SVP. SODALI

A. D. II. APRIL. MDCCXCV

H. L. Q. C.

AD DISPVTANDVM PROPONIT

A V C T O R

CAROLVS THEODORVS GVTJAHR

SORAVIA-LVSATVS

L I P S I A E
E X O F F I C I N A S O M M E R I A .

EXHIBITIONE

DEFINITIONUM

DE VITIIS VERBOSIS

ROMANIS

ILLUSTRATA

D. FERDINANDO GOTTFRIEDO

DE WITTE

ADUSCULATI

DE WITTE

AD DISERTISSIMUM

AVCTOREM

CAROLI S. PETRI

DE WITTE

DE WITTE



ILLVSTRISSIMO

EXCELLENTISSIMO ATQUE REVERENDISSIMO

S. R. I. COMITI

GEORGIO GVILIELMO
DE HOPFGARTEN

DOMINO ET DYNASTAE IN MVLVERSTEDT, MECHTER-
STEDT, BEVCHA ETC. SERENISSIMI PRINCIPIS ELECTO-
RIS SAXONIAE INTIMAE ET SANCTIORIS ADMISSIONIS
ADMINISTRO ET COMITI CONSISTORIANO CAPITVLI
MISNENSIS SENIORI PRAEPOSITO BVDISSAE CANTORI
COLLEGII CATHEDRALIS NVMBVVGENSIS NEC NON
ORDINIS IOANNEI MELITENSIS EQVITI

R E L.

FAVTORI ATQUE PATRONO INDVLGENTISSIMO

HANC DISPVTATIONEM

MAXIMA REVERENTIA ET DEVOTI ANIMI PIETATE

D. D. D.

CAROLVS THEODORVS GVTJAHR



Quum varia earum, quae de iure eiusque natura et disciplinis moveantur, quaestionum capita sint ac genera, illo potissimum nos allici loco videmus, ut, et quae ad ipsum artis divinae scopum iustitiaeque administrationem, et quae ad ea, quae illam praecedunt, pertineant, dignoscamus. Ut enim in omni re iustus sequendus est ordo, ita, ubi de rerum humanarum capite summaque agitur, in eo est elaborandum, ut recte omnia et ordine procedant, omniumque prima refutetur invidia eorum, qui ab iniustitia haud raro iustitiam gigni dicunt. Quam scribendi rationem secutos, si praecedentem, ut venia sit verbo, quaestionem dirimendam nos elegisse invenias, non erit, quod alienum dicas ingratumve nos suscepisse laborem. Nam, ut taceam, magis decere eum, qui primus Themidis templum publice adeat, vestibula tangere, quam profana manu effringere penetralia, missoque illo, quod ab hominum opinione petatum erat, argumento, res ipsa satis superque quo occupemur suppeditabit. De poenis ipsis dicant alii, iique fortiores, de ratione earum modoque; nos de exiguâ tantum iuris puniendi specie, quae in delinquentibus exhibendis versatur, exponamus.

Ne vero temere atque inauspicato rem aggressi videamur, naturamque et veritatem neglexisse, prudentissimam hanc ma-

A

gistrum, antequam ad ea, quae mutanda hominum arbitrium addendave putavit, proficiscimur, de suis principiis ipsam consulere lubet. Cui quidem generi haud censeo fore ut diu immoremur. Sicuti enim ubique ita hic simplicitatem adamat natura, oditque experientiae anxietatem, quae, ut male doceret, nimis distinxit.

Ita autem in hac disputationis nostrae parte versabimur, ut primum, quae externa iubeat obligatio, deinde, quae lex suadeat interna videamus.

C A P U T I.

De universalibus in exhibitione principiis,

S E C T I O I.

Qua cogendi potestate polleant in exhibitione gentes, exponitur.

Duo in primis cum esse videantur, qui possint ius eius perfectum, qui exhibitionem petit, in controversiam vocare, is, de cuius agitur exhibitione, ac ille, a quo eadem exigitur: de utriusque iuribus nobis erit dicendum.

Iam quae in omni pacto regula viget, ut ultra rei, de qua paciscimur, fines nec iurium commoda possint nec vincula obligationum extendi, eidem et hanc, quae rempublicam inter eiusque cives obtinet, conjunctionem inniti, facile intelligitur. Nam quam ibi, eam et hic voluntatum in re certa et absoluta invenimus permutationem, praestationisque ac obligationis vacuum quidquam a neutra parte relictum. Nec ita-

que nisi ex ambitu iurium eorum commodorumque, quae offerri a civitatis promittendi facultate per conventionem civilem civibus possint, metiri ingredientis obligationes licebit. Sin autem obligationum ipsarum natura extendi ultra illos limites nequit, modum eum, quo intermissionem earum respublica ita, ut inhibeantur alterius paciscentis facultates, vindicet, eiusque rationem ulterius proferri non magis fas erit. Quod ubi concefferit reipublicae civis, novas passus esse sibi obtrudi, easque iurium concessorum ambitum excedentes, obligationes dicatur. Est autem ille, quo, ut satisfiat obligationi, in cive persequi soleat civitas, modus, ut ad subeundum poenae malum eum adigat. Cuius quidem modi cum ista sit indoles, qua alterius facultates imminui diximus, largiendum non erit, ne novae inde proveniant obligationes, extra eius rei, de qua pactum initum est, fines collocatae, ut ultra iurium persequendorum limites proferatur.

Quae autem respublica civi offerre iura ac commoda potest, ea ita comparata intelliguntur, ut aut in ipsa tantum civitate exerceri queant, iisdemque igitur, quibus illa, regionis circumscribantur finibus, aut, ad alienas quoque gentes porrecta, latius patere videantur. Huius generis sunt, quae, ex univ ersae reipublicae iure auctoritateque profecta, in singulos eiusdem nihilo minus ciues vergunt, ut si mercaturae quidam favor nationi alicui sit in aliena civitate concessus; illius, quae ex territorii potestate legumque ferendarum fluunt, ut dominii, politicae, aliaque emolumenta.

Laesis igitur' iuribus his, quorum exercitium iisdem quibus regionem finibus includi diximus, haud concedendum videtur, ut, quousque iura civi promittenda extendere non poterat respublica, nec magis quocum paciscebatur obligare, eo obligationis vindicandae modum proferre, et ultra territorii sui fines reum puniendum persequi possit. Persequitur autem, ut se remitti patiatur poscendo. Versari autem quendam faciamus iis in terris, quae, commotae pactorum cum patria eius civitate initorum auctoritate, iura atque comoda ei praebebant, patriamque laedi ab eo circa haec, quae genuerat, iura: tueri sese contra eandem, exhibitionem eius petentem, non poterit ea assertionem, qua, obligationem suam extendi iniusto modo, contendat.

Sed relicto hoc loco, qui de eo tantum genere exponebat, an cogi e conventionis civilis indole a patria sua quis posset, ut se eodem remitti pateretur, res diiudicanda ex ea quoque est parte, quae in illius, a quo exhibitio petitur, civitatis iura inquirat, eoque nos ducit, ut intelligamus, vtrum adigi iure perfecto ad remittendum civitas possit a civitate, an a remittentis arbitrio pendeat exhibitionis concessio.

Quae vero sunt vnus erga alteram civitatis obligationes perfectae, hae omnes negativa quadam lege contineri dicuntur, eoque redire cunctae, ut ne factis turbetur mutua securitas. Duo autem sunt, quae ex hoc principio deducenda videantur; primum: ultra securitatis fines obligationes civitatum perfectas erga se invicem evocandas non esse, quia non nisi eo spectant omnes, ut respublicae sese non exuant civitatum

natura, cuius fundamentum in sola securitate positum esse intelligimus; deinde: turbendam alterius securitatem fuisse, si querelae iustae locum concedere velimus; quod quidem fieri agendo debere, apparet. Eum vero, qui, turbari alterum ab aliis patiatur, aut damnum inde proueniens restituendum non curet, turbationis accusari non posse, clarum non minus esse videtur atque perspicuum; nisi eo usque extendenda putaueris officia perfecta, vt, ne dicam augenda, tuenda tamen alterius commoda censueris esse atque iura.

Iam iis, quae dicta modo sunt, de loco nostro iudicium subiiciamus.

Peccauerit aliquis in sua ciuitate, sitque amplexus, delicto commisso, alieni territorii tutelam, ibique receptus; petatur ab illa, in qua deliquerat, ciuitate eius exhibitio; recusetur ab hac, quae eum receperat. Quid inde effectum putamus? An turbatam repetentis securitatem? Minime gentium. Etenim non vt turbaretur vicinorum securitas curasse ea, quae recusabat, sed tantum, vt, aliunde turbata, restitueretur non curasse videtur. Commisso demum delicto, perfecta omni laesione ad alienum territorium confugerat delinquens. Agendo igitur in eius crimine locus nullus relictus, aditus clausus auxiliaturis. Quae quidem principia, admissa in genere, an in specie reiciemus? Num exhibitione denegata turbatam alterius ciuitatis securitatem dicemus, cum, quae ex parte turbanda fuerit, ex ea iam antea inueniatur turbata? Nihil igitur loci turbationi relictum cernitur, nisi velis in neglectam eius vindictam notionem ipsius transferre; quod veri-

tati consentaneum non esse, supra demonstrasse videmur. Alia autem moueatur quaestio: an, siue absoluto in aliena ciuitate, quod inchoatum in propria erat, delicto, siue eo omni apud exteros et ab exteris interdum commisso, ei, in quam omne tendebat, delinquentis ciuitati nec hic ius exhibitionis petendae sit concedendum? Quam quidem rem ita dirimendam censemus, vt, si comperit *) aliena respublica de delicto illo aut perpetrando apud se aut continuando saltem, nec exceperit a tutelae beneficio delicti futuri conatum, iusseritue omnino delicturum abire**), eam dicamus, ob tutelam delicto tributam, turbatae securitatis ream ab altera ciuitate haberi, et, vt de turbatione illi satisfaciat, iure perfecto adigi posse. Nec laesa ciuitate, satisfieri sola laedentis exhibitione sibi posse, demonstrante, ex arbitrii capite excusare ab ea sese, quae receperat, ciuitas potest.

Quodsi verò antea non comperit de crimine ciuitas laedentis, laesa autem respublica priuet laedentem iis, quae omni, aut laedentis ciuitati singulisque eius ciuibus pactis alioque mo-

*) Quod quidem genus nouam denuo disputandi materiam praebere video iis, qui ex me quaerant: an ciuitas, peregrinum receptura, percontari teneatur, num sint a recipiendo crimina in alienas respublicas apud se committenda, nec ne? Cuius rei necessitatem imponere ciuitatibus nolin. Laedendae enim reipublicae curam in se suscepturae videntur; quo cogi nullo eas pacto posse,

supra diximus. Vltro autem si delicti committendi certitudo quaedam offeratur, (cum in suspicionis vniuscuiusque lubrico tutelae denegatio collocanda non sit) iis, quae textus exhibet, locum esse affirmo.

**) Vt enim poenam minetur, a laesa ciuitate exigi non posse, ex iis, quae de turbationis natura allata sunt, apparere videtur.

do concesserat, debueratque concedere, iuribus, reum tueri sua ciuitas non poterit, neque tamen ut exhibeat eum aut arcessi a laeso patiatur, cogi.

Ita igitur statuendum de iure cogendi, in alienam eamque inuitam ciuitatem competente, videtur. Qua vero volente, nihil sane exhibitioni, in quantum ab exhibentis voluntate pendet, obstare intelligitur. Sed annon ex alia parte magni momenti impedimenta ei sint obicienda, videamus.

Nescio enim, an iure suo in remittendum ciuitas remissa vtatur. Etenim cum eo iure priuari nequeant ciuitates, vt peregrinum quandocumque voluerint, violatis ciuitatis iuribus ciuem migrare iubeant, eo tamen, quo ciuitatis potestas non potest extendi, non magis iuris illius effectus debet. Neque igitur video, quo iure, si, cui imposita migrandi necessitas erat, reliquerit eius, qui imposuerat, fines, recte ab hoc, quo postea dirigat iter illi praescribente, agi putemus. An vero aliud quidquam exhibitioni inesse videmus? At vero id ipsum efficitur remittendo, vt, non modo suos relinquere, sed definitos quoque fines alienos adiri, remittens ciuitas iubeat. Qua quidem in re ultra territorium iubendi potestatem extendi, vix quisquam negauerit *). Causam vero immutari ne dicas, vbi, a repetente abduci repetitum, quae eum receperat ciuitas, cuiusue est ciuis, patitur. Tutelam enim, dum in

*) Aliter autem rem sese habere, si se exhiberi patiatur, ne monendum qui inter recipiendum receptumque ita conuenienter, vt eiusmodi delicto commissio, dem videtur.

finibus suis commoratur, recepto denegare recipiens non potest, nec ita omnibus simul iuribus inde natis eum priuare; discedas tamen ab ea, cuius supra mentio facta est, causa, ut, committendo apud se in alienam ciuitatem delicto tutelae beneficium haud concedendum fore dixerit. Quae si non adfit causa, is quoque, qui, migrare iussus, migrat e ciuitate, ab aliena laesione in migrando defendendus videtur.

Vt vero mandetur ei, quae receperat, a laesa ciuitate criminum aduersus se commissorum ultio, declinari hoc mandatum a recipiente vbique fere *) posse putarim. Nam, qui, ut viam punituro muniat, teneri non potest, nae ille non magis, ut, quod ea via petebatur, ipse peragat, adigi posse videtur. Puniendus autem, modo definiuerit mandans ab omni parte iustoque modo puniendi rationem, impedire, quo minus a mandatario puniatur, non potest.

Quod vero caput exhibitionis generibus etiam adnumerare solet laxa nimis hominum ratiocinatio, de eo disputantium argumento, si quis in aliena ciuitate deliquerit, repetaturque a sua: ei quidem generi in nostra causae tractatione locum concedere nolim. Securitatis enim quaestionem mouendam esse a repetente republica, antea dictum. Qua vero ratione ea hic possit moneri, non video, cum non repetentis sed alienae ciuitatis laesio disquisitioni omni originem dederit.

*) Discedendum nimirum ab ea, quam se ei denegaturam esse, non dixisset. modo commemorauimus, causa: ut, de Puniendum autem eo minus inde ad delicto futuro certior facta, tutelam poenam teneri, facile intelligitur.

Praeterea autem inde, quod aliena ciuitas laesa sit, vt eadem, quae ex laesione nascantur, in laedentem suscipiat, sequitur. Nec sane ille peregrinus, qui alienum territorium adeundum censuerat, neglectis illis, sub quibus peregrinorum iura nascisci poterat, conditionibus, vt ab iis, qui praescriperant has, praebuerant illa, ius sibi dicatur, recusare potest. Adierat enim vicini territorium, eoque facto illis sese conditionibus subiecerat. Posset autem recusare, si, quam non laeserat, ciuitas sua, exhibitione petenda alienam vindictam susceptura, ad poenam apud se luendam sine laesae ciuitatis quodam mandato eum vellet vocare.

Legatos autem quod attinet, in quibus varii in varias partes disputando abierunt, tantum abest vt doctissimorum clarissimorumque virorum opiniones diiudicare conemur, vt, quod subtilem eorum disputationem cum propria qualicumque meditatione comparando assecuti videamur, id solum in medium proferendum censeamus.

Quae quidem tractatio tripartita apud nos erit. Potest enim et in eam, quae miserat, et ad quam missi erant, et in alienam quandam ciuitatem a legatis delinqui. In omni autem disputatione praecipua quaedam ratio habenda videtur mandati eius qui misit, illiusque, ad quem mittebat, in mandatum consensus.

Primum igitur de ea causa dicatur, quod in eam, quae miserat, ciuitatem peccatum a legato fuerit.

Iam cum agnosceret is, ad quem legabatur, legatoriam eius, qui missus fuerat, qualitatem, agnouisse simul intelli-

gitur eius, qui legarat, potestatem mandandi. Qua quidem declaratione non potest non effici, quin et ea, quae ex illa potestate iura fluant, eidem concessisse dicatur. His autem iuribus accensendam esse facultatem et suspendendi et reuocandi mandatum qui neget vix inueniatur. Quodsi igitur placuerit mandanti ob mandatarii delictum reuocare mandatum, quemque legauerat repetere, ille, ad quem missus fuerat, laedere ea, quae olim sponderat iura, tutela reuocato concessa non poterit, neque, ut amplius in territorio suo commoretur, permittere. Ad transmissionem autem non modo teneri, sed ne iure quidem suo in ea uti, ex iis, quae supra monuimus, patet. Non enim nisi de laesione vitanda praecipit lex, nec quid, relicto territorio, exfuli agendum sit, debet ille curare.

Praeterea autem si ex me quaeras, quatenus legatus, si exhibitionem praestandam putarit ea, ad quam missus erat, ciuitas, ut se remitti patiatur, ab ea, quae legauerat, ciuitate adigi possit, in duas responsio mea dilabitur partes. Quam enim quicumque legati munus suscepit, debeat pati, ut ab ea, quae miserat, ciuitate repetatur, magnum post exhibitionem peractam discrimen inter eos, qui sint ciues reipublicae eius, ad quam remissi fuerunt, legatos, ac illos, qui a peregrina ciuitate legationis mandatum acceperant, intercedere mihi videtur. Hos enim, mihi persuadeo, tantum, ut de delictis in legatione commissis, habito peregrinae conditionis respectu, puniantur, pati debere. Illos autem, putarim, non solum ut in his, quorum modo facta est mentio, sed et

in illis criminibus, quibus, e iuribus, quorum vigor et apud alienas gentes sese exferit, laesa ciuitas est, puniendi eius potestati sese subiiciant, teneri.

Aliud sane de iis delictis, quae a legatis in eam, apud quam commorantur, ciuitatem admittuntur, iudicium ferendum videtur, ex eodem tamen, vnde superius, fonte hauriendum. Duplices enim partes sustinere videtur omnis legatus, legati, ac priuati hominis. Quod vero de eius officio pactum initum inter mittentem recipientemque ciuitatem est, id non nisi ad priores pertinere apparet. Inde vbi vi mandati delinquat legatus, de vindicta e mandante sumenda agitur, nec, qui peccarat, suimet ipsius puniendi causa exhibitionem poscere posse intelligitur. Sin autem extra mandatum admissum fuerit crimen, pacti illius ratio habenda *). Fac igitur poenae delicto imminentis eam indolem esse, vt mandati executio inde non turbetur, quid impediatur non video, quo minus ab ea, in quam peccatum fuerat, ciuitate ius animaduertendi exerceatur. Punitur priuatus, legatus iuris sui integritate vitur. Vt vero eiusmodi poena infligenda videatur, qua a mandato libere peragendo avocetur puniendus, mittens ciuitas punituro adeunda est, et ab ea petendum, vt aut ipsa puniat, aut a se puniri patiatur; neque puniendo exceptionis vllius refugium relictum hic esse videmus.

B 2

*) Quo et delicta, quae a legato, mandatum iniusta ratione interpretante, admittuntur, pertinere videntur.

Vt vero in alienam ciuitatem peccarit legatus, exhibitionem ab ea ciuitate, apud quam legationi praeest, exigi non posse apparet, cum, quod raro euenire demonstratum est, necessitate exhibitionis ei iniuncta, hac in caussa, mandati illius agnitione quominus generali officio satisfaciatur impediatur.

Nec in familia comitibusque legati alia quaedam principia admittenda videntur. Etenim, quoties de earum punitione eiusque iure ita agitur, vt legati ipsius officium inde non inhibeat, in priuatorum numero sunt habendi. Simulac autem officio illi detrimenti quid inde immineat, legatum in eadem iura, quae mittenti supra tribuimus ciuitati, succedere putamus.

Caeterum ea, de quibus in hac disputationis nostrae parte exposuimus, principia ad eum, quem statum collisionis vocant, v. c. si ea, quae exhibitionem petierat, ciuitas deneganti, nisi concesserit, minetur interitum, non transire, vix afferendum iudicaui. In tali enim discrimine conseruationi facile cedere omnia, suam quemque videas edocere naturam.

S E C T I O II.

De eo, quod lex interna praecipiat, differitur.

Enucleatis, prout fieri potuit, iis, quae de externa remittendi obligatione monenda visa fuerant, ad id iam transilimus potius, quam vt transire videamur, libelli nostri caput, quod, a priori ex omni discrepans parte, de interna exhibendi lege praecipit.

Iam vero vbi mouetur de reorum exhibitione quaestio, non agere videmur, nisi vt, vbi recte interdum puniendi sunt, erudiamur. Omnis igitur disquisitio, si e loco in personam transferas, iuris puniendi parte quadam continetur. Huius igitur iuris, vt, vnde egrediamur, quoque reuertamur, habeamus, finis proximus necesse est petatur atque obiectum. Poenam autem actumque puniendi facile inueniri apparet, cum e poenae demum necessitate omne ius fluxerit puniendi. Quare non sine iure nostro omnes perhibemus eiusdem iuris species, totumque illud genus, quo et delinquentium exhibitio pertinere videtur, si loci rationem habeas, eo redire, vt, vbi optime intelligatur puniri, ibidem puniatur. Cui quidem capiti pro virium nostrarum modulo lumen affundere placet.

Possumus autem locum, vbi optime poena infligatur, multiplici diiudicare modo ac definire. Prudentius tamen fecerimus, si, a poenae ipsius indole atque consilio profecti, ad locum, vbi optime ei satisfiat, a rei natura nos perducere sciamus, quam vt, alienis quibuscumque incumbentes, et incertiora quaeque ab incertis sperando, fortuna potius casuque quam arte ac ratione nos, quo velimus, ferri patiamur.

Duae autem in primis constituentur poenarum virtutes, quarum vna internae veniat nomine, externae altera. Haec in effectu posita est, illa in qualitate poenae ipsius, eiusque ad factum, quod puniendum videtur, relatione. Nam est ista sane vniuscuiusque poenae natura, vt, quae facti vitio sint contra aeternam iustitiae legem admissa, ea animi humani virtute ac sapientia emendentur, iustaque quadam hominum vo-



lunatate inhi-beantur iniusta. Meminerit igitur quicumque puniat, parem, ne inhi-bendi excedantur fines, esse debere delicti rationem ambitumque ac poenae. Quod ubi fecerit, interna-e illi studuisse virtuti dicatur. Externae autem, quae ab esse pendet, et priori est subiecta quodammodo, duas rursus nostrae omnes faciunt partes, a re ipsa petitas, primam, ut avocentur alii deterreanturque, alteram, qua corrigatur punitus.

Quo quidem loco, breuibus iam perspicuitatis causa perpenso, cum omnis punitionis indoles et virtus absolui videatur, ibi apparet poenam esse infligendam, ubi quam certissime illas virtutes assequi licet.

Erat autem, ut de singulis sigillatim dicatur, omnium prima inuestiganda delicti ipsius species ac quantitas. Quam rem ut feliciter aggrediamur, quae ad naturam delinquentis et voluntatem, quaeque ad delicti indolem formamque vlllo pertineant modo, ea singula et cuncta diligenter necesse est percontemur. Ne vero diligentia illa temporum intercidatur, ut fieri solet, intervallis, rei-que ipsius ambagibus veritatis certitudo perimatur, quam proxime puto accedendum esse ad eam, quae e loco proficiscitur, speciem, ipsamque ubi, natum esse scimus, delicti patriam. Inde enim, tamquam a teste, ab ipsa natura nobis suppeditato, quae e ratione memoriae humanae aut dolo prohibebamur elicere, aut necessitate, haec omnia discernimus integerrima. Ea vero, quibus hominum lingua et mens iam succurrebat, momenta, facilliora adhuc et certiora loco ipso adiuvante prodire videntur. Deinde ubi in externa-e illius

virtutis partem priorem inquiras, quae de aliis deterrendis exponit, non poterit non euenire, quin et hic mirifice te videas adiuuari loci propinquitate. Nam si ad necessitatem respicimus, qui vniquam angulus iure postulet potentiori, quae sceleris exempla hominum exhibuerit improbitas, ea, quo minus a prauissimo quoque mox reducantur, poena impediri atque iustitia, quam, qui ipsum nutribat scelus, eiusque vestigia, terrae ac tenaci praesentium improborum memoriae impressa in se continet, et quasi vna; sin ad efficaciam, quem vniquam tibi eligas locum, quo vulnere medeare, quam vbi vides illatum; sin denique ad facilitatem, quem facilius a scelere possis auocare, quam, cui, ipsum facinus adspicienti, mens iamiam vindictam praefagire videbatur futuram, et qui tot sibi persuadet satellitibus poenam defendi, quot in delicti loco inueniri solent indicia? Vltimam demum prosequendo, quam faciunt, poenalis consilii partem, omnem inuenimus, si qua vniquam malefici a poena speranda sit, correctionem ex arcto poenae cum delicto nexu plerumque proficisci. An vero male per locum putas connecti in delinquentis animo recordationem delicti poenaeque sensum? Vbinam quaeso si vniquam poena iniuncta eum poeniteat, ad frugem census rediturum, nisi, vbi velut praesens scelus de verissima eius eum admoneat ratione?

Sed haec omnia quid ad nos, de delinquentibus exhibendis disputaturus? Plurimum vero, inquam. Meministi enim, nos exhibitionem ad ius puniendi omnem referre. Lineis igitur huius iuris quibusdam, ita vt ad locum vbi que respicetur, designatis, nos iam in eo esse apparet, vt, quae de ge-



nere assumenda videbantur, ea transferamus in speciem, suffineamusque, naturae suadentis ubi valeat ratio, ibi delicti forum omnia sequi, vnaque aut nasci remittendorum reorum aut perire necessitatem.

C A P U T II.

Principia, quae inter gentes obseruare licet, examinantur.

Haec igitur erant, quae de certa naturae legislatione poterant disputari. Iam quid vaga hominum voluntas constituerit videamus. Quae cum omnia soleat miscere diuina atque humana, malo nescio quo interpretandi artificio, quae modo seiungenda praedicauerat, ea vniri rursus cupit; neque constantius quidquam in ea inuenitur quam incertitudo quaedam principiorum. Imitationis quoddam prae se fert studium legis illius, cui explicandae in prima disputatione operam dedimus, callide autem temporum commodique rationi vbique inservit. In facto omnia eius principia collocata cernuntur, nec nisi e factis ipsa diiudicanda.

Antiquissimi vero temporis scriptores, cum, aut rei nostrae ignari, aut de varia factorum indole haud meditantes, nihil fere nobis nisi inanem principalis vnuscuusque facti designationem tradiderint, acre de vlla eius temporis deditioe iudicium ferri non posse videtur. Causae, dum, ad effectum delati, de belli pugnarumque varietate atque fortuna diserte exponunt, obliuiscuntur, nec quidquam mo-

menti in ea putant inesse. Qua quidem incuria efficitur, vt saepe ne cognoscamus quidem, quid bello finito in deditio- nis causa fuerit mutatum. Petitam saepius esse patet exhibitionem postulatamque, minus bellique terrore plerumque suffultam.

Sic Lacedaemonii, cum non exhiberetur a Messeniis, qui Laconum quendam interfecerat, bellum his intulerunt ^{a)}; nec alia causa subesse videtur illi bello ^{b)}, quod, virginibus sacra facientibus violatis, cum eadem gente inendum Spartani putabant. Hamilcarem, Galliae concitatorem, dedi sibi Romani a Karthaginienfibus ^{c)}, ab Hernicis autem, vt, qui agros populati essent, traderentur ^{d)}, postularunt, recusantesque bello castigandos esse non dubitauerunt. Eundem morem Galli imitati, cum, Fabiis non deditis, ad belli necessitatem se deductos putarent ^{e)}. Videmus igitur pronissimas ad bellum, ob denegatam deditioem inferendum, fuisse illius temporis gentes; videmus etiam ex arbitrio exhibitionem pendere ^{f)} esse ratos, qui denegabant. Ne vero nunquam remittendo locum fuisse putemus, Hannonis Karthaginienfis, Catonisque Romani mentionem facere lubet. Quorum hic Caesarem Germanis,

a) Paul. IV. 4.

b) Disertis enim verbis exhibitionis petita mentionem fieri nec a Strabone VIII. p. 362, nec a Iustino, III. 4. inuenio.

c) Liv. XXXI. 11.

d) Dion. Halic. VIII. 64.

e) Liv. V. 36.

f) Vt rudis iudicandi rationis exemplum afferatur: non discerni volunt Karthaginienfes, vtrum Hannibal, quem dedendum postulant Romani, privato, an publico consilio, laeserit. Liv. XXI. 18.

ob belli iniustitiam *g*), ille autem Romanis Hannibalem, ob foederis violationem dedi *h*), nescio ipsiusne causae ratione an gloriae fortunaeque invidia seducti, voluerunt. Quid? quod a Romanis, extincto iam Karthaginis splendore, opibusque gentis destructis, eos, qui horum legatis manus intulerant, Karthaginem mitti dedendos *i*), legamus. Praecipua vero laude ut principiorum ratio habeatur, Atheniensium prudentia efferenda videtur, qui, ut et Philippo satisfaceret, neque remittendi iuribus quidquam detraheretur, praconis voce, quicumque, regis vitae infidiatus, Athenis commoraretur, cum dedendum esse, edici curarunt *e*).

Caeterum cum ubique horum exemplorum non nisi deditio- nis mentio fiat, tamen et mandati illius, quod in alium ius transfert puniendi, vestigia quaedam apud veteres invenimus. Nam Caerites, cum Tarquinienisum populationibus interfuisse, a Romanis arguerentur, eos a quibus peccatum fuerat aut dedendos, aut apud se puniendos offerebant *b*). Illam vero rationem, quae in rei migratione posita est, non magis veteres fugisse deprehendimus. Sic enim Cymaci, Pactyen, Lydum, Mytilenen discedere permiserunt *c*); eodemque modo Perseus, Macedonum rex, ut, qui Eumeni insidias struxissent, e regno abirent, iussisse dicitur *d*).

g) Suet. Caes. 24.

h) Liv. XXI. 10.

i) Liv. XXXVIII. 42.

e) Diod. Sic. XVI. 95.

b) Liv. VII. 20.

c) Herod. I. c. 160. 161.

d) Liv. XXXII. 41.

Haec fere sunt, quae vaga admodum ex incerta vetustatis nocte protrahenda videbantur. Utinam, quae est factorum eadem principiorum quoque nostra aetate nobis arrideret certitudo. Sed quod supra dolebamus, id et apud nos quotidie fieri legesque e factis depromi videas. Quo fit, ut et apud eos, qui diligenter huic rei operam dederunt consuetudinis quidem suasiones quasdam, sed ne speciem quidem legis prae se ferentes, inueniamus. Sunt autem, quae nobis tradiderunt praecepta, resectis omnibus, quae ex iure gentium vniuersali iis adiecerunt paucissima haec: necessitati locum nullum concedi, in eo consentiunt omnes; affirmant tamen in iis criminibus, quae statum publicum laedant, exhibitionem poenae mandatum vix recusari ^a). Plerumque autem reciproca faci-

^a) *Martens droit des gens de l'Europe. III. 3. 84. Vattel droit des gens. II. 676.* Qui tamen auctor et in communibus interdum delictis a vicinis inuicem sibi tradi reos cum *Grotio, l. II. 21. 5.* affirmat, pactumque tale inter Heluetios initum afert; aliud autem eiusdem gentis cum Mediolanensibus aфер Simlernus. Nec alius indolis ea, quae inter Suecos Russosque inita in pace Aboensi est, conventio, in qua haec inueniuntur verba: *tous ceux, qui étant coupables de trahison etc. ou même sans aucune de ces raisons auroient quitté la Russie pour la Suede et pareillement cel-*

leci pour la Russie, soit seuls ou avec femme et enfans, seront rendus à la première reclame à la patrie dont ils sont fugitifs etc. Ita etiam in commercii pacto inter Ottomanos Russosque inito 1783. legimus: *si dans les états de la Russie il se trouvoit des sujets de la Porte Ottomane, ils seront rendus à la Sublime porte etc.* *Günther Eur. Völkerracht. II. 513.* Praeter ea autem innumera adhuc eiusdem generis exempla inuenias, ut apud *Moserum, Vers. d. n. E. V. T. 6. p. 464.* Digna autem quae afferatur distinctio quaedam aulae Romanae. Cum enim a Neapolitanis milites quidam scelerati

litas offeratur necesse est ^{b)}; saepiusque ad locum delicti quam ad locum domicilii remittitur ^{c)}. Quum autem ne verbum quidem afferendum fuisse videatur de ea causa, quod, vi atque armis alienae potestati eripi reum, pati non soleant civitates, tamen, haud paucis nefandae huius violentiae exemplis commoti ^{d)}, disertis verbis omnes de ea loquuntur.

simi repeterentur, concedentes exhibitionem, ita disseruere Romani: *(S. S. veut bien que l'immunité subsiste en faveur des malheureux, que des accidens involontaires obligent à chercher refuge; mais Elle ne permet pas que ce soit la ressource des criminels, et de ceux, qui se rendent indignes de toute protection. Cuius quidem sermonis pars prior excludere ab exhibitione delicta leuiora videtur, nec aduersatur huic sententiae Grotius, qui l. c. minora, ait, crimina, mutua dissimulatione transmitti inualuit. Egregie vero Martens l. c. §. 84. aussi, inquit, dans le cas d'une requisition, causée par des crimes, qui attaquent directement la sûreté de l'état, aucun Souverain ne refuse directement de prendre connoissance de ces sortes de crimes. Experientiae enim nullo modo repugnat, simulatione ac dissimulatione gentes in nostra caussa quasi semper vti solere. Quin etiam legimus, vnum ex proceribus Russiae directe respondisse Portae Ottomanicae legatis: aulam suam, quicumque ad se*

confugissent, non dedere. *Pol. Journ. Sept. 1787. S. 915.*

Ex nulla autem re melius demonstrari exhibitionis arbitrium, agnatum a gentibus, posse videtur, quam ex eo ipso quod pacta demum de eius necessitate in eunda censuerint.

b) Cf. Moser, Versuch. VI. p. 462. Exempla occurrunt p. 465. Quid vero de eo nescio aequitatis sensu, an iniquitatis studio dicemus, quod anno 1761. in Franco gallis animaduertimus? Quod quidem regnum, vt a Batauis deditio-nens equitis a Maupertuis impetraret, proprio se motu, promittebat, nobilem Batauum a Schouenbourg. eiusdem apud suam ciuitatem, cuius Maupertuis apud Franco gallos, criminis reum, simulac intrallet suos fines, Batauis dediturum.

c) Varia tamen et apud Moserum et apud alios principio illi contraria existant exempla.

d) Duas tantum exemplorum species asserre liceat. Nam cum comes quidam

Concedunt tamen subitanam criminoforum perfecutionem, tradendorum, vbi comprehenfi fint, loci illius magistratui *e*), a quo exhibitio literis, quae reverfalis audiunt, interdum datis, petatur. Meræ autem humanitatis effe videtur, vt fponfe rei exhibe-

Francicus, a Serdan, qui deliquerat in Francogallia, Amftelodamum fe contuliffet, manum militarem, quæ clam eum abduceret, eo mittere Francogalliae rex aufus eff. Quos Roterodami verfari cum nunciatum Batauis effet, eos comprehenfos in carceres conjecerunt, reiectaque Francogallorum regis excufatione, capitali, qui militibus praeerat, carceris autem poena milites curarunt afficiendos, nec nifi in ipfo poenae momento ignofcendum iis putarunt. Ipfius autem exhibitionis iis amplius non agitata. *Gefch. der vereinigten Nederl. VI. p. 377. feqq.* Quae quidem violentiae via trita videtur Francogallis fuiffe, cum et hominem quendam Mandrin nominatum, commifforum reum, in Sabaudiam vsque militibus perfecuti, ibi comprehenderint. Magna inde fimultate exorta. Francogalliae rex, fe invito omnia facta fimulans, ita componere ftuduit littem, vt fatisficeret laefo per eos, qui manum miserant, ipfe autem rex follemni declaratione fufpicionem futuri temporis declinaret. *Mofer, l. c. p. 385.* Aliud vero exemplum Pufendorfius refert, Fr. Willh. lib. XI. §. 105. feqq. exhibet, e Kalksteinio quodam petitum. Qui

cum ab graui delicta, infidiasque Electoris vitae fructas, in carceres ab Electore Brandenburgico coniectus, indeque, iuramenti religione interpofita dimiffus intra praedii fui fines effet, fpretis omnibus, Warfouiam fe recepit. Hic etfi nova quaedam in Brandenburgicum Electorem moliri conftabat, idemque faepius repetebatur ab Electore, nihilo minus a Poloniae rege tutela ei non denegata, immo datae a Senatu literae protectoriae. Cuius iniuftitiae fenfu accenfus, legatus Brandenburgicus apud Polonos, Kalksteinium clam deprehenfum in Bornffiam abduci curavit; ipfe Poloniae mox fines egressus. E quibus cum non poffet non oriri magna inter aydas diffenfio, rex, vt Kalksteinius remitteretur cum eo qui manus illi praefuerat, ac in Borussia verfabatur, petebat, Elector, legatum fine mandato egiffe, fimulabat. Kalksteinius autem, Electore difsimulante, morte mulctatus eff Memelae; legatus, continuus futurus, Cuftrini in iudicium vocatus; fignifer ille, publice Regiomonte, antea abire iuffus, citatus. Itaque haec contronefia, aliis fuperuenientibus curis, diremta.

a) *Mofer, l. c. VI. 463.*

antur ^{b)}. Mandatum autem poenale non minus saepe quam deditio occurrit. Ei autem iuri, quod repressaliarum vocant, et hac in caussa locum inter gentes esse, facile intelligitur ^{c)}.

Cum vero, quae hucusque attulimus, incerta quodammodo viderentur, incertiora erunt, quae iam de legatorum exhibitione dicemus. Nam, *eo tantum*, vti Grotius ^{d)} dicit, *spectandum, quousque gentes consenserint*. Apud veteres quidem semper fere redditos esse ex Livio ^{e)}, Sallustio ^{f)}, aliisque veterum locis ^{g)} patere videtur ^{h)}. Comites autem eodem quo legatos iure fructos esse, putamus ⁱ⁾.

Nostros autem temporibus ita inualuit, vt si in legantem peccauerint, reuocentur, aut eorum exhibitio petatur ^{k)}, sin vero in eius, ad quem missi erant, ciuitatem, aut comprehen-

b) Exemplum exhibet l. c. VI. 423.

c) Moser, l. c. V. 382.

d) Grot. l. c. II. 13. 4. 2.

e) Liv. II. 4.

f) Sall. Iug. c. 59.

g) Dion in exc. legg. l. 24. §. de iud.

h) Alium tamen morem sequebantur in victis, Liv. XXV. 7. aut vbi necessitas alia iubebat. Ob vim armatam occidere licebat, Liv. V. 38; iure talionis in iis vbi maximam partem non videntur. Liv. VI. 6. XXX. 25.

i) Sall. l. c. Liv. I. 24.

k) Moser, l. c. IV. 376. seq. Illustre sane in contrarias partes exemplum praebet recentissima tempora in Arm-

feldio, Sueciae apud Neapolitano s legato. Qui, cum, laesae maiestatis apud Suecos reus, a Sueciae regni administratore literis priuatis, ad Neapolitanum regem directis, revocaretur, missis simul, quibus traduceretur, nauibus: ita sese ab exhibitione excusarunt Neapolitani, vt formam reuocandi sollempnem neglectam dicerent: laesumque ius gentium esse, cum, non vt Neapolitani traderent eum, sed vt potius facultatem iis, qui a Suecis missi fuerant, darent, petitem postulatumque in illis literis esset. Iniuria autem ita differuisse, viri, iuris gentium periti, non putare dicuntur; neque ex iis, quae supra tradidimus, praecipis,

dantur ^l), si graue in rempublicam sit delictum, aut finibus eieci, leganti, vt puniat, tradantur ^m); vbi vero priuati deliquerint, eorum revocatio petatur ⁿ), aut si grauiter commissum sit, libertate erepta, remittantur ^o).

Comites autem incerto, pro diuersa conuentionis natura iure vti, omnes affirmant. Remittuntur ad legantem, aut, e seruitio dimissi, territoriali interdum iudici traduntur ^p); neque legato vbique, vt comprehendat familiae suae homines, permillum ^q).

D 2

qui ita disputant, refellendi. Quod si autem vera sit, vti esse videtur secundum ea, quae hucusque compaerunt, instrumenta, ista eius, qui Romae Suecorum negotia expedit, accusatio, miserique hic, qui sicariorum more, ni alia offerretur copia, Armfeldio potirentur, non modo vituperanda sed laudanda Neapolitanorum est diligentia, qua reum territoriumque tuendum ab iniuriis curarent; immo sollemni more etiam si repetitus fuisset, tamen, vt territorii iura illibata manerent, ineri potuisse videntur Armfeldium, defensuri non delinquentem sed gentium iuris integritatem.

^l) Martens, l. c. p. 281. *Adelung Staatsgesch. IV. p. 134.*

^m) Moser, l. c. 373.

ⁿ) Martens, l. c.

^o) Moser, l. c. 409. Respicias tamen Archenholz *Briefe über England, Abschn.*

8. Nam in hac terra priuilegia legatorum in causis criminalibus valde sunt imminuta.

^p) Exempla praebet Moser l. c. 324. (videas autem Bynkershoek for. leg. c. 15.) et congressus Ninwegenf, et d'Aix de Chapelle.

^q) Singulare sane est, quod exhibet *Vergleich zw. d. Reichsfürsten u. d. Reichserbmarschall. 5. Nov. 1614.* (Ap. Boomerum, *Völkerrecht der Teutschen pag. 155.* et apud eundem *Gesandtschaftsrecht, p. 338.*) de statum Germanicorum legatis exterorumque legatorum comitibus, Archimarschalli Imperii, Electoris Saxoniae, et Marschalli Imperii hereditarii iurisdictioni in electionis et coronationis diebus subiiciendis. Qui quidem auctor egregia etiam de dubiis statuum imperii erga Imperatorem in re nostra iuribus exponit. Papam vero

C A P V T III.

Sanctiones de exhibitione reorum, iure Romano obuiaae, explicantur.

Liceat iam ascendere rursus ad vetusta, et quae Romanorum prudentia stabilienda censuerit breuibus recensere. Non autem deerunt, qui facillimo negotio nos eo munere perfungi posse dicant, cum, quod a natura constitutum dixerimus forum delicti, id iuris Romani conditoribus probatum esse legatur. Nihilo tamen secius inquisiuisse inuabit in rem tritam quidem hominum sermonibus, sed nondum expeditam propter antiquitatis incertum, ac in easdem, quibus frequens interpretum senatus usus est, leges. Qua in re parum abest quin multitudine potius earum impediamur quam paucitate. Tot enim in hoc iuris capite tamque diuersa exstant Romanorum praecepta, vt, eius difficultate implicati, sedulitate atque diligentia, quod veritati deesse intelligebant, suppleri, sibi persuasisse videantur. Cuius rationem vbi perpendere velimus, non est quod ullo modo fluctuemus. Nam cum iuris auctores incredibilem quandam rebus quibuscumque ciuilibus darent curam, singulasque non magis quam totum earum genus inaudita quadam industria polirent, tantopere ea re occupata dicitur eorum natura fuisse, vt haud raro, quae ad criminum causam pertinerent, ea aut praeterierit, aut incertitudine la-

modo legatus eius e superiori clero fit, Lis Romano - catholicae religioni addi-
 vniuersalem fere in eum exercere, in au- ctis, iurisdictionem, idem affirmat.

horare non sit indignata. Quod vero dolemus hoc legum Romanarum vitium, eo quo utebantur iudicii genere, si ad nostrum locum redeamus, non minuebatur. Etenim accusatione demum instituta ad ius dicendum iudex adigebatur, nec itaque ad sponte eruendos auctoritatis suae fines se inuitatum censebat, dormiebatque, necessitate non incumbente, peritiae in ea re cura. Atque, quasi impedimenta satis multa nondum affuerint, acceperunt haud rarae illae potestatis, auctoritatis, formaeque iudicialis cum in vrbe tum in provinciis immutationes, firmiora quaeque antiquitatis robore ac certiora nouitate sua inuertentes.

Attamen inficias ire non ausim, certa haud paucis iureconsultorum, eaque prudentissima huius rei fuisse consilia, neque vero, vt immutabili legis auctoritate sancirentur, inde effectum. Sic, quae ipsa argumenti nostri ratio iam nos docebat fori e delicto constituendi commoda, ea Romanorum sapientiam non probasse modo ^{a)}, sed et alia, e Romanae potius legislationis indole hausta, iis addidisse, veluti magistratuum tuenda iura ^{b)} meliorem damni restitutionem ^{c)}, laesorum solatium, accusationis facultatem ^{d)}, eiusque generis alia ab iis enumerata legimus. Caue tamen putes, de quibus mente ipsis fuerit persuasum fori illius virtutibus, iis legibus quoque semper munuisse viam. Magna potius variarum sanctionum varietate,

a) L. 28. §. 15. π. de poenis. nov. 154. §. siquis. Nov. 69. c. 1. §. hoc confid. l. 2. Cod. vbi de crimm. l. 1. pr. π. de poenis.

b) Arg. l. 15. π. de off. praef.

c) Nov. 69. c. 1. §. quid enim.

d) Nov. 96. praef. et c. 2. l. 28. §. 15. π. de poenis.

modo primam quamque euolueris legem, te huc illucue ab-
duci videbis. Nam cum qui crimini sibi putant, Romanam
constantiam non a qualibet iniuria vindicasse, haud paucas re-
censeant leges, ante Iustinianum scriptas, quibus soli foro de-
licti fauere legislatorem intelligimus, alios quoque locos, di-
uersa indole sua omnia haec infringentes, afferre liceret, im-
mo propriis illorum armis dimicare contra eosdem. Quas enim
a suis partibus stare dicunt leges, eae pleraeque aut de specie
casuue quodam singulari praecipiant ^a), et ita rem vniuersam
laborare dubio indicare videntur, aut verborum natura, vsu po-
tius suaderi, quae moneant, quam exigi a necessitate ^b), de-
monstrant. Praeterea autem non negligenda est illa lex, quae,
etiam vbi reperiantur delinquentes, de iis iudicari solere, cer-
tis prohibet verbis ^c), nec sane ista, qua in criminali negotio
quocumque accusatorem rei forum sequi debere ^d), sancitur,
et cui quodammodo et alius legis monitum adferatur ^e). Ef-
fectum igitur credimus, vt appareret, legislationem Romanam
in foro delicti iubendo non omnem sibi constitisse, sed diuer-
sissima quaeque de specie ac genere interdum constituentem,
iudiciali magis voluntati quam auctoritati legum haud raro reli-
quisse omnia. Alienum igitur non videtur de loco reorum re-
mittendorum certa illius temporis principia deesse. Tantum
autem abest, vt locis quibusdam, qui verbis directis de illo

^a) L. 1. C. ad l. Iul. rep. l. 7. §. 4. π. §. 15. π. de poen.

de accus. l. 23. §. 15. π. de poenis. l. 3.
π. de re milit. l. 3. π. de off. praef.

^c) L. 1. C. vbi de crimm.

^d) L. 5. C. de iurisd. o. iud.

^b) L. 7. π. de cust. et exh. reor. l. 23.

^e) L. 11. §. 1. π. de cust. e. exh.

foro dicunt, a sententia nostra auocari nos patiamur, vt videamur potius et ab iis defendi. Namque nos non fugit, esse locum *f*), qui, rescripta quoque pro delicti foro militare, doceat, aliumque, quem in genere illud forum comprobare videamus *g*). Sed, vt taceamus, inde intelligi, Imperatores rescriptis deum dirimendam hanc rem censuisse, nec vnum tantum sed plura *h*), vt propria iureconfulti verba sequamur, necessaria fuisse: ab iisdem, sub quibus vixisse dicuntur illi prudentes, imperatoribus scripta legitur illa, quam in contrariam et nostram partem abire supra monuimus, sanctio *i*); vt, aut sibi met ipsos sanciendo contradixisse eosdem imperatores, aut anteriora illa, quorum e iureconfulti verbis modo facta est mentio, rescripta fuisse, contendere, vtrunque autem nostrae opinioni fauere teneamus. Illam autem legem, quam secundo loco pro nostra sententia attulimus *k*) longe adeo recentiore esse, ne monendum quidem videtur. Verbis potius ipsis *l*) Diui Iustiniani nos defendi inuabit: *hoc enim, inquit, apud legislatores praecedentes varie quidem dictum est, licet non pure, et sicut non illud considerauimus cet.* Quo factum est, vt, cum nouellis constitutionibus haud paucis imperator constituendum denuo iudicaret, quod veterum legum auctoritate non satis fundatum videbat, forum delicti, alia ingrediendum via non putaret, quam, vt rei probabilitate hominum animos ad noua haec alliciendo, omnibus

f) L. 7. *π.* de cust. e. e. reor.

g) L. fin. *π.* de accus.

h) l. 7. C. de c. et exh. reor.

i) L. 1. C. vbi de crim.

k) L. 5. C. de iurisd. o. iud.

l) Nov. 69. c. 1.

fere eius tenoris legibus^{m)} rationes, e quibus fluxissent, adderet, eam vero, quam velut omnium caput praefigebatⁿ⁾, pertinaci sine dubio gentis mente coactus, gravi poena, cinguli interdum privationem exiliumque iudicis recusationi minante, muniendam censeret. Atque ex illius tandem Imperatoris tempore intelligitur certo iure delicti forum reorumque ad idem exhibitionem immutabili lege apud Romanos valuisse.

Hanc vero si quis moueat quaestionem, vtrum sponte an ab alterius officio excitatus remittere debuerit ille, apud quem reus degebat, iudex, in eorum sententiam discedere par est, qui excitatione opus fuisse sustinent. Eo enim nituntur fundamentum, quod legibus de excitatione semper sermonem esse videamus, et aut scripturae mentionem fieri litterarumque^{a)}, aut nuncii cuiusdam edictorumque publicorum^{b)}. Validissimum autem, quo impeditam videmus exhibitionis facultatem atque coarctatam, vallum inuenimus fori privilegia. Sunt vero tres eorum potissimum classes, militum, clericorum, legatorum. Quas quidem et a Romanis, privilegiis quibuscumque omni fauentibus modo, adoptatas fuisse, facile nobis persuademus. De militibus primo dicatur. Varias autem et illa res experta, prout temporis ratio iubebat, immutationes videtur, e crescente haud dubia diminutione rei militaris splendore profectas. Nam si in D. Pii aetatem inquiras, magnum

m) Nov. 8. c. 3. nov. 69. c. 1. nov. 96. praef. et cap. 1.

n) Nov. 135. c. 4.

a) L. 7. π. de cust. et exli. reor. l. 1. §. 2. π. de req. vel abl. damn.

b) Nov. 134. c. 5. nov. 69. c. 2. pr.

fori militaris in exhibendo fauorem ^{e)} sin in Caracallae, vsum eius aut nullum plane, ^{d)} aut restrictiorem ^{e)} tantummodo, sin vero in Valentiniani, Gratiani, ac Theodosii, firmissimam eiusdem auctoritatem ^{f)}, sin denique in Honorii ac Theodosii non immixtas modo, vt restitueretur inclinantis valde nomen rei militaris, exhibitionis, sed adactas potius inuenias vires ^{g)}. Clericorum vero exhibitione paucis perfungemur, cum quae in Theodosii iunioris ac Valentiniani III. lege inuenire exhibitionis eorum vestigia putamus ^{h)} ea a Marciano imperatore deleta legamus ⁱ⁾. Nec fere est quidquam, quod de legatis dicamus. Vnicam enim, quae de iis exponit, legem habemus ^{k)}, quam omnem eorum exhibendorum copiam denegare sufficiat attulisse. Nequaquam vero silentio praetereundum, Justinianum imperatorem omnia haec, si a monachis, quos in nullo ^{l)}, et a clericis, quos in civili crimine iudici laico subesse voluit ^{m)} discesseris, vel immutanda vel limitibus circumscribenda iudicasse, lege quadam vniuersali ⁿ⁾ omnem causam ita amplexus, vt, actore reoque in vna degentibus provincia, nullum privilegio vilo esse locum, reo autem alibi commorante valorem eorum redire sanciret.

^{no} Vagabundos autem vbique posse conveniri ex rescripto

c) L. 9. π . de cust. et exh. v.

d) L. fin. π . de accus.

e) L. 2. l. 3. π . de re mil.

f) L. 1. C. de off. mag. mil.

g) L. 6. Cod. de iurisd. omn. iud.

h) L. 22. C. de Ep. et cl.

i) L. 25. C. de Ep. et cl.

k) L. 24. §. 1. π . de iud.

l) Nov. 79. c. 1.

m) Nov. 83. pr.

n) Nov. 69. c. 2. pr.

Severi et Antonini intelligitur o). Restat, vt de eo limite, qui causarum genere exhibitioni interdum ponatur, pauca quaedam moneantur. Nam etsi plures leges p) in nullis, neque grauioribus, neque leuioribus delictis, nisi privilegia genus aliquod avocent q), exhibitioni locum denegare videantur, id tamen vsu comprobatum non fuisse, apparet ex singulari illa Iustiniani in enumerandis delictis diligentia, qua, in omni omnino causa r) eam concedendam esse, significavit.

Varias autem quaestiones ab aliis agitatas s) a nobis non pertractari ignosces, cum legibus, quibus sustineri dicebantur, eas, nullo modo comprobari viderimus.

C A P V T IV.

De iuribus Saxoniciis differitur.

Volupe est ad eum argumenti nostri locum, qui de rebus patriis exponit, transire. Alienas vidimus terras, alienas audivimus leges, nunc quid patrius iubeat mos, quibusque in causis incertitudini alienae certitudine derogaverit legislatoria Saxonum mens, accipiamus. Ita autem versabimur in hoc negotio, vt, quae ad Saxoniam visa non fuerint pertinere, ea excludantur omnia. Quam vero supra viam secuti sumus, eam

o) L. 1. in f. C. vbi de crim.

p) v. c. l. 1. C. vbi de crim. l. 7. π.
de cust. et exh. reor.

q) L. 2. pr. π. de re mil. Nov. 83.
c. 2.

r) Nov. 69. c. 1.

s) v. c. superiorem non remittere,
quod probari sibi persuadent ex l. 13. π.
q. ex c. in poss. eat. et l. 22. π. de app.
et rel.

et hic non relinquere expedit, iisque, quas fori qualitas passa sit, immutationibus omnia subnectere.

Nam antiquis Saxoniae temporibus, ipso Speculi Saxonici auctoritate fuffulti, non nisi duo potissimum fora valuisse intelligimus, domicilii atque delicti. Hunc enim illius codicis invenimus locum: *in Merkten oder in auswendigen Gerichten darff niemand antworten, er habe denn da wonung oder gut innen, oder er verbürgte sich mit vngerichte darinnen. Denn was auffer dem Gerichte geschicht, da darff man darinnen nicht für antworten.* Quo quidem in loco duplicis huiusce fori in primis mentionem fieri, nemo non videt. Notatu tamen dignum, inveniri quoque forum rei sitae ^{a)} nec non commemorari forum, ob delictum ab altero agnoscendum ^{b)}. Vltimis vero eiusdem loci verbis nihil aliud sibi voluisse legislator videtur, quam ut, quod passim in hoc codice fieri videas, quae ab initio dixerat (*in auswendigen Gerichten darff niemand antworten*) eo facilius intelligerentur, sensus autem esset hic: nec enim nisi in suo iudicio respondere quisquam tenetur. Ita, ni fallor, et glossatoris et recentiorum interpretum sollicitam in ea re curam effugiemus ^{c)}. Postea vero iure consuetudineque

E 2

a) Verbis: *er habe denn da gut innen.*

b) *oder er verbürgte sich darinnen.* Haud enim scio, an cum glossatore excludere liceat causas criminales, de foro

contractus ei loco sermonem esse dicendo.

c) Quibus autem ex causis de necessario fori domicilii cum delicti concursu ex vltimis illis verbis persuasum ipsis fuit, me non satis perspicere, confiteor.

apud nos effectum, ut duobus his foris aliud accederet, e deprehensione oriundum *d*). Mox vero, an et quale forum praefendum sit, mota lis nec decisa aliter a viris iurium peritissimis est, quam ut, aequalia singulis iura competere, ac praeventione tantum vnius prae reliquis principatum constitui, affirmarent *e*). Quam praeventionem citatione potissimum produci, tam verbali (quo et patentes prosecutionis literae, edictalesque pertinent) quam praesertim reali, dubium esse vix potest, cum hoc demum actu iudicialis officii vigor in certam dirigatur personam, in aliis vero, ut in inquisitione generali, ad delicti quidem ipsius investigationem tendat, nequaquam vero in certo quodam homine exerceatur. Adversari tamen quodammodo fororum illorum aequalitati videntur resolutt. grav. d. a. 1661. tit. von Iustitiensachen §. 45 *f*) quae, vestigia opinor iuris provincialis, Saxonici secutae, nullam fere tribuerunt auctoritatem foro delicti, nisi ibidem fiat deprehensio *g*). Nec aliam tuetur sententiam Dec. El. 89, quae de iniuriis praecipit, ut non nisi citatione, in ea, vbi delictum

d) Carpz. pract. rer. crim. L. III. q. 110. §. 8. et inquis. und Achtsprozeß. tit. I. Art. 3.

e) Brunnemann, inq. proc. c. 3. Berg. oec. iur. L. IV. tit. 4. §. 2. not. 4. Boehm. conf. for. T. II. P. II. resp. 1121.

f) Gestalt dann solche remissiones ohne das arbitrarie, und der delinquent, wenn er nicht über der Verbrechung ergriffen und angehalten wird, oder sich

sonsten des orths dingspflichtig gemachet, regulariter nicht in loco delicti, sondern des orths, wo er sein domicilium, und ordentlichen Richter hat, oder sonst anzutreffen, belanget werden muss, derselbe Index auch ihn wieder seinen willen ad locum delicti zu remittiren nicht schuldig.

g) Landrecht. II, 71.

fuerat, iurisdictione infinuata, ad illud forum reus vocetur, itaque ei vim tribuit deprehensionis ^{h)}.

Quo vero minus quas iam recensuimus Leges videas delicti foro favere, eo magis ubi in praefecturis, iisque, quae principis nomine habentur, iudiciis alias, easque haud parum illis derogantes, invenias constitutiones, silentio putabis non praetereundas.

Ita enim sanxerunt de praefecturis caeterisque Electoralibus iudiciis ^{a)} Leges Saxonicae, ^{b)} vt, neglecta illa deprehensionis necessitate ^{c)}, quicumque in horum territorio crimen, cui poenam aut capitalem aut corporis afflictivam ^{d)}, minatur respublica, perpetravissent, eos, a vassallis, vrbibusque iis, quae patrimoniali iurisdictione gaudent ^{e)}, eodem remittendos iubeant. Qui vero petitam hanc exhibitionem recusaverint vassalli, propria auctoritate compelli ab illis iudiciis non possunt, sed princeps decidat necesse est. Quod cum ex iis *ref. grau.* verbis, e quibus deducere solent, *auf Unserer verordneten Regie-*

^{h)} Nam omnem fori deprehensionis auctoritatem in lenioribus eiusmodi delictis cessare cum Winklero, aliisque nolim sustinere. Sic, v. c. cuius rei Winklerus ipse auctor est, iniurias in positionibus oretenus emissas, nulla praecedente citatione, multa subsequitur.

^{a)} Nam diserte dicitur §. 45. l. c. *so in unsern A. u. Gerichten verbrochen.*

^{b)} Ord. prou. d. a. 1555. tit. *dass man die Uebelthäter*, et *ref. grau.* d. a. 1661. tit. *von Justizsachen* §. 45.

^{c)} *Ref. grau.* l. c. verbis: *so in Unsern Aemtern und Gerichten verbrochen und sich flüchtig gemachet.*

^{d)} *Ref. grau.* l. c. verb. *wie nun diese gefellung nur in grauibus delictis, welche Leib- oder Lebensstrafe mit sich bringen, statt findet.* Quo et fortalium pertinere, plerique putant: quia haec poena illis equiparari possit.

^{e)} Ob verba legum allatarum: *Die Gerichtshaber, et in derer von Adel oder Städte Gerichten.*

rung ansuchen, aegre tantum expromatur, nimirum quae causam tantum proximam reiteratae constitutionis exhibent, vsus tamen fori auctoritate firmatum est *f*). Lata vero iam de delinquente apud patrimonialem iudicem sententia, infringere publicam hanc auctoritatem, reo illo demum tempore postulato, aut fugiente eo retinendo non potest praefectus *g*). Impensas autem, si discesseris ab iis, quae exhibitionis denegatione contractae fuerint, restituendas patrimoniali iudici semper esse, patet. Literas vero, quae reversalium nomine veniunt, quod attinet, si mutui officii rationem habeas, interdum tantum, sin ad detrimentum, quod remittentis iuribus inde imminere possit, respicias, cum ipsa lex integritatem eorum tueatur *i*), numquam necessarias esse putarim. Praetereundum autem non videtur, vassallis etiam *k*) §. 46. l. c. ex alio capite consuluisse legislatorem, hanc suis iudicibus necessitatem imponendo, ut, si delinquens, quem apud vassallum constat domicilium habere, huius iustitiam fugiens, illorum iurisdictionem adierit, repetaturque a iudicio patrimoniali, denegari exhibitio non debeat. Peracta au-

f) Berg. el. iurispr. cr. IV. q. 3.

g) Carpzovii *Ach. sproc.* I. 4. Berg. oec. iur. IV. tit. 4. §. 2. not. 6.

i) Ref. gr. l. c. verbis: und einem jeden an seinen Rechten unnachtheilig seyn solle.

k) Wenn aber eines Gerichtsherrn Unterthan in denen Gerichten, da er ange-

sehen delinquiret, sich flüchtig machet, und unter Unser Amt eines wendet, darauf besagter Gerichtsherr bey denen Beambten um Verstrickung des Verbrechers ansuchet, solle der Beambte schuldig seyn, solchen delinquenten gefänglich tanzunehmen, und der requisition gemess abfolgen zu lassen.

tem antea ab Electorali iudice deprehensione, legis valorem ex ipsis eius verbis ^{l)} puto cessare.

Cum ex ipsius iudicii dignitate omnem hanc remittendi necessitatem descendisse videamus, aliam etiam legibus Saxonice introductam invenimus, ex ipsorum delictorum qualitate prodeuntem. Posita est in rapinae, latrocinii, furtique violenti natura.

Horum enim criminum ab auctoritate ut tutius revocarentur homines, in loco delicti luere poenam voluit sapientissimus Saxoniae legislator, Romanorum veterisque Saxoniae legum auctoritatem ^{m)} non sine laude secutus atque constantia.

Nam cum non paucis anterioris iam temporis constitutionibus salutari quadam severitate, de vindicta e violentia latronum sumenda, iusserunt leges, praeterea autem, ut campanarum sonitu fugientium fieret persecutio saepius erat sancitum ⁿ⁾, tum factum est eo, quod anno 1719 prodiit, Mandato, ut poenae infligendae ille, ubi deliquerat puniendorum improbitas, locus designaretur. Quae omnia, multiplici postea lege vel confirmata vel etiam extensa ^{o)}, ut eo facilius ad eum, quo tendebant, finem perducerentur, illud tandem anno 1755. 14. Dec.

l) Verbis: umb Verstrickung des V. et gefänglich einzunehmen.

m) L. 15. n. de poenis. Sp. Sax. L. II. art. 71. quae Saxonum lex de omni delinquente, qui in ipso sceleris actu deprehensus, aufugerat, praecipit verbis: so sollen die leut folgen, bey pflicht, die

weil sie jennen sehen, der den friede gebrochen hat, ob er wol in ein ander gericht fleucht.

n) P. O. 1661. t. 10. Mand. 1710. 1711. 1617. Pat. 1621.

o) Gen. 1730. 26. Nov. 1735. 29. Dec. eiusd. an.; 1734, 1736, 1758, 1748.

Edictum promulgatum legimus, quod quantopere ad nos pertineat ex ipso eius tenore facile licet diiudicare. Ita enim statuendum, ita consulendum pagorum viarumque paci legislator putavit, ut, vagantibus passim latronum eiusque violenti hominum generis aliis cateruis*) fugientibusque**), licitum esset iis, quibus intulerant praeparauerantue perniciem, pagis ac villis, sequelae, militum, armorum, campanarum, vicinitatis, nunciorum (quo et literae persecutoriae pertinent) ope, omni denique, cuius facta anterioribus in legibus mentio erat, modo, improbos hosce persequi, alienam autem iurisdictionem ingressos, implorato †), ut fugientes caperet, illius territorii iudice, (cui persecutionis exhibitionisque ad persequentes vel eum, qui superiorem apud eosdem exerceret iurisdictionem, non denegandae necessitas eadem lege iniuncta est) repetere, remissosque punire.

*) Nam non nisi de raptoribus, latronibus, furibusque violentis, iisque in cateruis grassantibus, legi sermo est.

**) Quod ita intelligendum esse Winklerus non sine iure putat, ut fugam ipsam confestim subsequi debeat persecutio. (v. verba Mand. die auf der Flucht erappten.) Eodem enim favore omni persecutionis temporis concessio, nulla fore deprehensionis in eiusmodi maleficus auctoritas esset.

Ad literas persecutorias earum idem ICtus privilegium illud extenderit, non video. Primum enim in hominum co-

horte fugiente vix cogitari vllum earum commodum potest; deinde ipsa legis verba ei aduersari videntur, quae, non nisi de personali persecutione exponentia, antiquum persequendi morem, (Sp. Sax. l. c. verbis: dem grüßte sollen durch recht folgen alle, die zu jren jaren komen seyn) adoptasse putarim.

†) Nam, etsi ad persequendum tenetur requisitus iudex, sponte ut remittat, cogi idem non potest. Md. l. c. verbis: nach beschehenem Anmelden in loco apprehensionis.

De impensis autem, dandisque literis reuerfalibus, has intuitu tantum illius earum membri, quod de reliquorum remittentis iniuriam incolumitate promittit (cum ea mutua humanitas ipsa lege iniungatur) sustinendas, illas vero, secundum verba Mandati ad eas, quae Germanis *Sitzungs et Atzungskosten* vocantur, restringendas esse putarim.

Ne vero quis absolutum hac tractatione iuuenilis hoc contentionis specimen iudicet, addendum putavi, eam me pietatis diligentiaeque operam in patriam censuisse impendendam, ut, quod in vnus libelli academici finem coarctari vix potuerit, id, temporis occasionisque opportunitate oblata, aliis duobus exercitationibus, quarum altera

de exhibitione delinquentium in Germania

altera

de exhibitione delinquentium quoad Saxoniae fora privilegiata ac Lufatica exponet, mandare mecum confituerim.

C O R R I G E N D A .

- p. 1. lin. 21. legend. aggressi
 p. 4. lin. 7. leg. ut reus se remitti patiatur
 p. 7. in *) lin. 2. leg. inter recipientem receptumque
 p. 13. lin. 2. leg. puniendi sunt
 p. 21. in not. lin. 1. leg. ob graua

PRAENOBILISSIMO ATQUE DOCTISSIMO
CAROLO THEODORO GUTJAHR

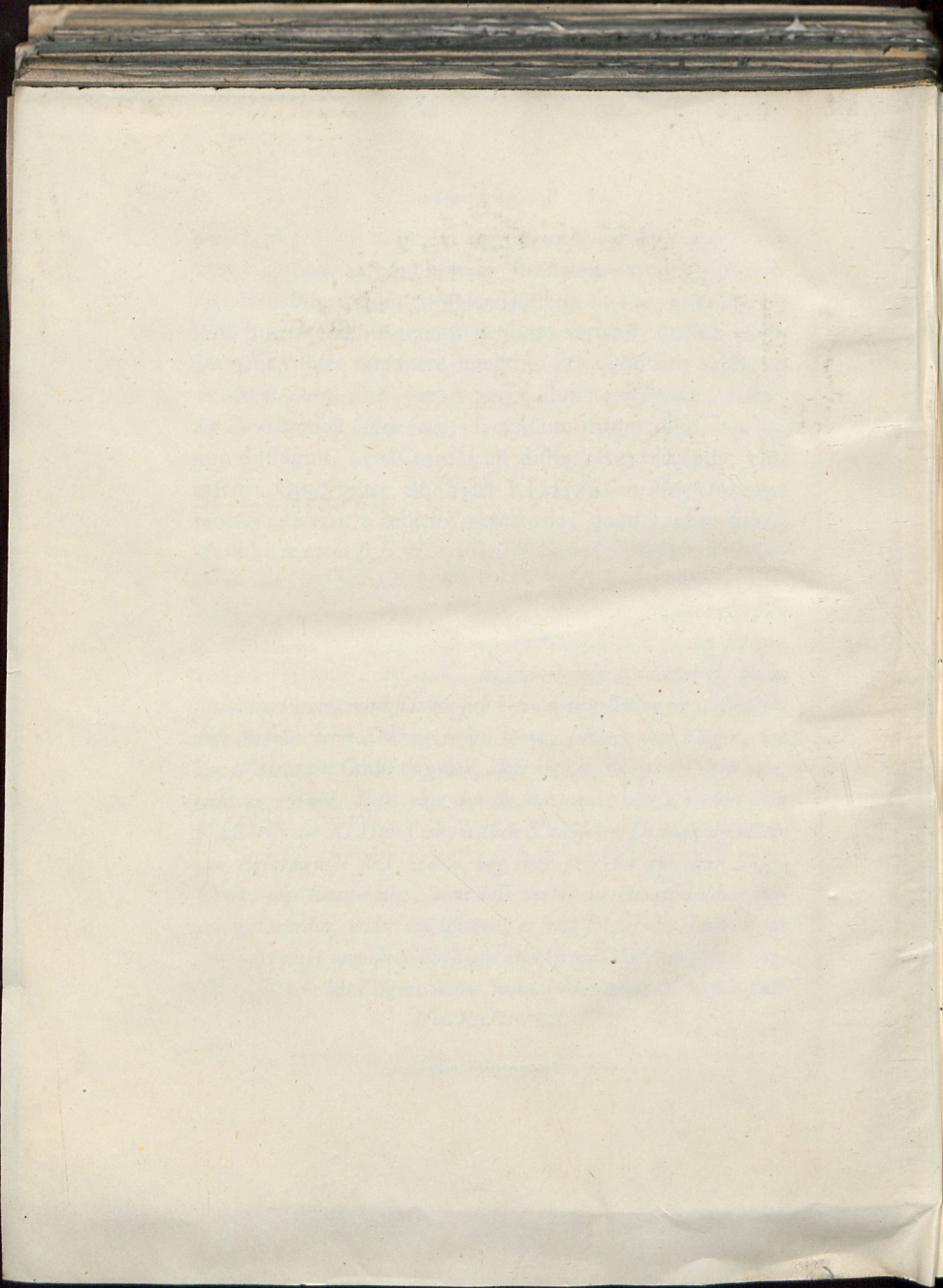
S. D. P.

D. FERDINANDUS GOTTHELF FLECK.

Si ullum mihi unquam dulce ac iucundum fuit officium, illud certe plurimi facio, quo me, carissime Gutjahr, fungi coluisti, cum oblata dissertatione de exhibitione delinquentium me laudis *tuae* testem esse ac comitem velle ostenderes. Non ausus sum laudi *tuae* quidquam detrahere, sed potius libellum, cuius argumentum futuro tempore continuare penes animum constituisti, nullis plane adcessionibus auctum *Tibi* reddidi, ita vt candide et vel iureiurando adfirmare valeam, ea omnia, quae docte ac eleganter exposita fuerunt, *Tibi* soli esse tribuenda. Licet maximam partem *Tecum* consentiam in his, quae subtilissime *abs Te* prolata fuerunt, in una tamen alterave quaestione, in qua decidenda viri omni eruditionis laude dignissimi non unam eandemque viam ingrediuntur, iudicis personam hic agere nolim. Exempli loco in medium adferre lubet principia, p. 5. et 6. tradita, quibus gentem alienam ad exhibendum criminis reum non obligari, acute conten-

dis. Ingenii dexteritatis doctrinaeque *Tuae* nulla nec maior nec locupletior cautio est hac *Tua* dissertatione, argumenti delectu elegantissima, doctrinae copiis uberissima, scribendi denique genere venustissima, eaque edenda patriae, patronis parentibusque satisdedisti, ut *Te* non solum sustentaturum, verum etiam superaturum esse expectationem de te conceptam, certissime possint confidere. Nullus profecto dubito, quin studia *Tua* sis probaturus Viro illustrissimo, amico principis Serenissimi, pie colendo, cui ut ego quoque gratissimi animi sensum pro singulari indulgentia, qua meos qualescunque conatus adiuuare haud dedignatus est, publice exprimam pietas postulat: ipsique longissimam vitam prosperrimamque valetudinem flagrantissime apprecor, ut patriae principisque desiderio, gentisque splendidissimae laetitiae quam diutissime superesse possit. Lar gam laetandi materiam iamiam me nactum esse video, cum *Te*, amicissime Gutiahr, in locum Jurisconsultorum solemnem comitari queam. Quanquam non ignoro, laudanda facere, quam laudes suas audire malle liberalia ingenia, tamen a me impetrare non possum, quin eum, quem de virtutum *Tuarum* praestantia percipio, laetitiae adfectum, oratione quoque complectar. Gratulor *Tibi* insigne doctrinae diligentiaeque monumentum, gratulor Patri venerando, cui animum deditissimum et reverentia plenum testificor, et Matri omnium virtu-

tum genere cumulatissimae, filium unicum, qui do-
mestico exemplo praeparatus, prisco animi candore, in-
genii acumine, et incredibili bonarum litterarum amore
virorum doctorum et Patronorum benivolentia dignum
se reddidit, et uno omnium ore, in quibus non alieni a
litteris animi est significatio, celebratur. Vehementer
opto, vt *Tibi* parentibusque integerrimis omnia bona,
quibus humana censetur felicitas, eveniant, inprimis
vt iis proemiis, quae eos, qui de republica et civili et
litteraria bene meruerunt, manere solent, mox potiaris,
iisque diutissime fruaris. Persuasum habeas velim, nemi-
nem esse aut fore, qui ex bonis *Tuis* et felicitate *Tua* me
maiores voluptatem capiat. Quod reliquum est, rogo
oroque vt amorem mihi *Tuum* semper conserues, cre-
dasque, me in officiis amicitiae omnibus *Tibi* persolven-
dis praecipuum aliquem voluptatis fructum positum
arbitrari. Vale meque, quod facis, ama. Scripsi in
stud. Lips. a. d. XXXI. Mart. MDCCXCV.



ULB Halle

003 067 572

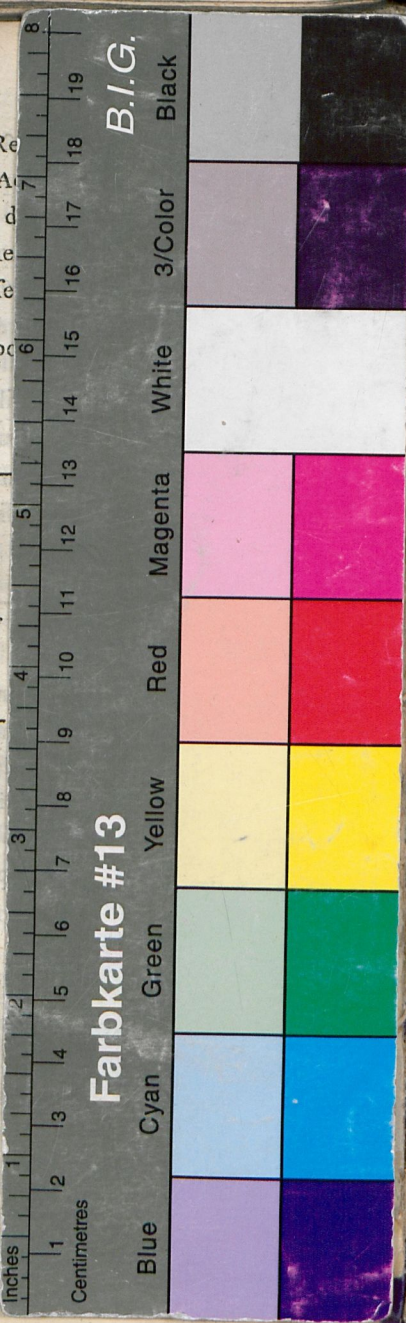
3



TA-OL







10385

1795, 20.

DE
E X H I B I T I O N E ³
D E L I N Q U E N T I V M

SECUNDVM PRINCIPIA
IVRIS PVBLICI VNIVERSALIS, GENTIVM,
ROMANI, ATQVE SAXONICI

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRAESIDE
D. FERDINANDO GOTTHELF
F L E C K

ADV. IMMATR. ET SOCIET. SCIENT. LVS. SVP. SODALI

A. D. II. APRIL. MDCCXCV

H. L. Q. C.

AD DISPVTANDVM PROPONIT

AVCTOR

CAROLVS THEODORVS GVTJAHR

SORAVIA-LVSATVS

L I P S I A E
E X O F F I C I N A S O M M E R I A .

